

*Hij is er weer
in Eemland,
de tureluur.
Foto Wim
Smeets*

Agenda

- **Zaterdag 6 mei**, **vogeltelling** op de Westdijk in Bunschoten-Spakenburg, bij het elektrische gemaal, 09.00-10.00 uur. Iedereen welkom. Er zijn telescopen aanwezig.
- **Zondag 7 mei**, **wandeling IVN Eemland in natuurgebied Wolkenberg** bij Baarn, 14.00 uur op dijk langs Eem bij splitsing Zuidereind-Grimmesteinseweg Baarn. Aanmelden niet nodig.
- **Tot en met 7 mei**, wisselexpositie Guus Kruis **met schilderwerken van uilen en raven**, Museum Soest, Steenhoffstraat 46, open op wo, vr, za, zo van 13.30-17.00 uur.
- **Woensdag 24 mei**, **film Onder het Maaiveld**, Artishock, Steenhoffstraat 46, Soest, 20 u.
- **Zaterdag 27 mei**, **Dag van de biodiversiteit**, Vliegbasis Soesterberg, 8 u vogelwandeling, 10u wandeling ecologie en biodiversiteit, door KNNV Zeist, ingang Hertenaan Den Dolder.
- **Zondag 28 mei**, 10.30-15.00 uur, **open dag Paleistuin** tegenover Paleis Soestdijk. Ook zo 18 juni, za 8 juli, zo 16 juli, za 22 juli, za 29 juli, za 5 augustus, zo 13 augustus, za 19 augustus, za 26 augustus, za 2 september, zo 10 september, za 23 september en zo 15 oktober.
- **Zondag 28 mei**, 14.00-16.00 uur, **slootjesvissen voor gezinnen**. Hoek Spiekerweg/A.P. Hilhorstweg Soest, schepnetten, emmers, bakken en zoekkaarten aanwezig.
- **Zaterdag 10 juni**, **borrel voor vrijwilligers**, IVN Eemland, Jachthuislaan 68, Soest, 16-19 u.
- **Dinsdag 6 juni**, **vergadering coördinatoren** werkgroepen IVN Eemland, 20.00 uur, Museum Soest, Steenhoffstraat 46.
- **Zaterdag 24 juni**, **excursie voor leden en donateurs van IVN Eemland** naar het Leersumse Veld en de Londo Heemtuin, vanaf 09.00 uur, **zie artikel in nieuwsbrief februari**.
- **Zaterdag 1 juli**, festival 25-jarig bestaan kinderboerderij De Veeweide Soest, 13-17 uur.
- **Zaterdag 17 oktober**, **najaarsplantenbeurs** Groei & Bloei op Hofstede Eycken-dal, Jachthuislaan 68 Soest, 10.00-12.00 uur.

2300 bomen herplant via bomenhub Soestdijk

Els van Weering

● Sinds het afgelopen najaar hebben we in de kwekerij/boomgaard van Paleis Soestdijk een **Meer Bomen Nu-Bomenhub**. Via deze hub hebben 2300 'ongewenste' zaailingen (jonge scheuten) een nieuwe plek gevonden waar ze groot kunnen groeien. Ze komen uit het Soesterveen, de Ridderoordse bossen bij Bilthoven, een essenhakhoutgebied in Maarssen en uit privétuinen. De zaailingen zijn geogst door tuineigenaren en vrijwilligers van IVN, Landschap Utrecht, Natuurmonumenten en Meer Bomen Nu.

Bij de bomenhub tegenover paleis Soestdijk laden Mia Egtberts en Wim Kok een kar vol met elzen voor de Eemlandhoeve.

[Meer Bomen Nu](#) oogst kansarme zaailingen uit natuurgebieden om ze elders een tweede kans te geven. Een belangrijke schakel hierin is een bomenhub. In een bomenhub komen bomen en struiken van verschillende oogstdagen bij elkaar en worden ze aan plantlocaties aangeboden.

Nattevoetenbomen uit het Soesterveen

● In het Soesterveen hebben we vooral **elzen en wilgen** kunnen oogsten. Dit zijn ideale soorten voor beginnende voedselbossen in een wat vochtiger omgeving. Ze geven geen fruit of noten maar zijn heel geschikt om in een windkering en tussen voedselbomen te planten. Daar doen ze allerlei goed werk: de wind tegenhouden, bestuivende insecten aantrekken en, heel belangrijk, de bodem verbeteren. **Vooraf de zwarte els is aantrekkelijk voor boeren die het leven in de bodem willen voeden.** Deze boom kan, met de hulp van bacteriën, vrije stikstof uit de lucht binden en deze beschikbaar maken voor het bodemleven en andere planten. De stikstof komt in het bodemvoedselweb via de afgevallen bladeren, afstervende haarwortels en via de mycorrhiza (symbiotische schimmels). Deze schimmeldraden kunnen de stikstof over tientallen meters naar andere bomen en struiken verspreiden.

● De elzen en wilgen uit het Soesterveen zijn geplant in voedselbossen in Leusden, Zeewolde, Nijkerkerveen en bij de ons welbekende Eemlandhoeve in Bunschoten waar we onlangs de nieuwjaarsreceptie hadden.

Drogevoetenbomen

- De bomen van de heide bij de Ridderoordsebossen en uit het essenhakhoutgebied in Maarssen zijn bijna allemaal naar het landgoed van Paleis Soestdijk gegaan. Daar kunnen ze hun voeten droog houden. Het gaat hier om grove den, ruwe berk, sporkehout, lijsterbes, eik, meidoorn, kardinaalsmuts, kornoelje, es, vlier, prachtframboos, kastanje, Europese vogelkers en twintig gedoneerde Gelderse rozen. **Deze bomen en struiken zijn vooral aangeplant om de biodiversiteit op het landgoed te vergroten.**

- Achter het paleis staan veel oude beuken die last hebben van de droogte van de laatste jaren en er sneuvelen er steeds meer. De beheerder heeft ook heel perceel sparren moeten kappen. Deze bomen waren aangetast door de **letterzetter (een kever, zie fiti)**. Allemaal gevolgen van klimaatverandering en een te eenzijdige aanplant in het verleden. We hopen dat deze zaailingen (zo'n 1300 in totaal) het ecosysteem achter het paleis robuster zullen maken.

Landgoed Paleis Soestdijk: Op het perceel waar de aangetaste sparren gekapt zijn, planten Harry van den Deijssel en Saskia Schuurman een lijsterbes aan.

In oktober starten we weer

- De sapstroom van de bomen en struiken is op gang, het verplantseizoen is afgelopen maar volgend seizoen beginnen we gewoon weer opnieuw. Op naar landelijk een miljoen bomen per jaar! Meer weten? Meedoen? Ga naar www.meerbomen.nu en geef je op als vrijwilliger dan kan je in de bomenplanner rondneuzen en zien waar activiteiten zijn en waar welke bomen aangeboden worden.

- Mocht je een oogst- of plantlocatie willen aanbieden, stuur mij dan een mail: els.vanweering@gmail.com.

De Soester Eng, elke dag anders

Kees Waagmeester, voorzitter Vrienden Soester Eng

- In een **nieuw boekje van de Stichting Vrienden Soester Eng** wordt in bijna honderd kleine verhaaltjes met prachtige foto's beschreven wat er zoal op de Eng te zien en te beleven is. Soms heel opvallend, zoals het oogsten, soms heel onopvallend, zoals het signaleren van een vlinder.
- De auteur, **Alexandra Tom** (tevens lid van onze afdeling, pvd), komt bijna dagelijks op de Soester Eng en zuigt als geen ander de bijzondere sfeer daar in zich op. Ze legt de beelden vast, vult haar observaties aan met informatie van betrokkenen zoals boeren, natuurkenners en omwonenden. Met als resultaat dus de bijzonder informatieve miniatuurtjes waarmee je als het ware in je stoel de Soester Eng kunt beleven.
- Alexandra is bestuurslid van de Stichting Vrienden Soester Eng. Ze toont zich heel betrokken bij de natuur en hecht **grote waarde aan de band tussen boer en consument**. Ze studeerde bedrijfskunde en economie en is werkzaam op het gebied van communicatie en klantcontact.
- **De Soester Eng. Elke dag anders. Geschreven door Alexandra Tom.** Uitg. Stichting Vrienden Soester Eng. Verkrijgbaar bij Boekhandel Van de Ven, Soest. 108 pagina's. Prijs € 12,- Wie dit jaar donateur van de Stichting Vrienden Soester Eng wordt, krijgt het boekje cadeau. Zie de website SoesterEng.nl.

Expositie in Artishock: Bomen over Natuur

Vereniging Artishock Soest

- Op zaterdag 6 mei wordt in Artishock om 20.00 uur een expositie geopend waarin ook foto's te zien zijn van ons lid **Willem Verhaar**. Aansluitend om half negen klinkt er jazz van het kwartet van Rinus Groeneveld, een van Nederlands meest bluesy jazz tenorsaxofonisten.
- De tentoonstelling duurt t/m 2 juni. Artishock aan de Steenhoffstraat 46a in Soest is open op woensdag en vrijdag van 10.00 - 12.00 uur en maandag en woensdag van 19.15 - 20.00 uur.

Er zijn vier exposanten:

- **Willem Verhaar**. Als lid van de fotografie-werkgroep van IVN Eemland is Willem Verhaar vaak met zijn camera in de natuur rond Soest te vinden. Willem maakt veel meer dan alleen mooie plaatjes van planten, dieren of landschappen. Na een opleiding op de Utrechtse fotovakschool en een jaarcyclus autonome fotografie begon een zoektocht naar meer expressieve beelden. „De geëxposeerde werken maken deel uit van een serie over het **'sprookjesachtige bos'**. Ik wilde sprookjesachtige beelden met bomen creëren, kleurrijk uitnodigend, speels of beangstigend.” Al experimenterend merkte hij dat de afstand tot de bomen cruciaal is om het gewenste resultaat te bereiken.

- In en rond Soest gemaakte foto's bewerkte en combineerde Willem thuis tot de fascinerende resultaten in de expositie. „Bomen stralen kracht uit, kunnen imponerend zijn. Mijn foto's proberen de door het jaar **wisselende kleurenexplosies van de bladeren** te vangen”, zegt hij. „Ik probeer beelden te creëren die ik wil zien, en niet alleen maar te reproduceren wat ik zie”. In de toekomst wil Willem misschien meer richting abstractie, maar de nu geëxposeerde werken zullen de bezoekers zeker al in sprookjesachtige sferen brengen!

- **Marion Kraus**, schilder en fotograaf, raakte al direct toen zij in Baarn kwam wonen, geïnspireerd door het Baarnse bos. Marion woont er tegenover en hoeft de straat maar over te steken om haar wandeling te beginnen. „Als je onder de bomen staat ervaar **je hoe nietig je bent als mens**. Bomen zijn zo majestueus, dan denk je goh wat ben ik klein onder zo'n boom”. Marion schilderde de gevolgen van een recente storm waardoor het bos veranderde. “Er liggen zoveel bomen om, daar word je een beetje treurig van. Er is nu veel kaalslag, oude bomen die verrot zijn en de droogte heeft ook haar sporen nagelaten.”

● **Eef Balvers** fotografeert in en rondom Soest, met name in de Lange en Korte Duinen. Het gaat hem vooral om het licht, de weersomstandigheden en de tijd van het jaar. Eef: „Ik heb voorkeur voor het echte Nederlandse weer, wisselvallig met gevarieerd licht en wolkenpartijen”. In bomen spreekt hem vooral de **variatie in soorten, vorm en structuur** aan, bij alle bomen verschillend. Bomen zijn vooral belangrijk als windvangers, in winderig Nederland zijn bomen geweldig, in bos heb je geen last van de wind.

● **Philip Westera**. Bomen staan centraal in veel van het werk van Philip Westera. Philip wil laten zien dat de huidige op productie gerichte maatschappij het contact met de natuur is verloren. „We **moeten terug naar de bomen**”, vindt hij. „Bomen worden gebruikt bij het verbeelden van Moeder Aarde, de levensboom speelt in veel culturen een centrale rol.” Inspirerend vindt Philip de omgeving van Amersfoort en de Gelderse Vallei. Hieronder *Storm in herfstbos*.

Vogelpraat, niet alleen voor vogelliefhebbers

Piet van Dijk

- In Brasserie de Soester Duinen vond zondag 16 april de presentatie plaats van een gedichtenbundel **Vogelpraat**, geschreven door **Rendier**, het alter ego van **Rudolf Terlingen** (rechts vooraan op de foto) uit het Drentse Pesse. Doordat hij pas 10 jaar geleden begon met het schrijven van gedichten omschrijft hij zich als jong talent van 88 jaar!
- De dichter blijkt behalve schrijver van gedichten ook een begenadigd presentator te zijn. Dat was althans de mening van de ongeveer zestig aanwezigen. De opzet met door muziek van Thom Janus en Hans Kantebeen afgewisselde blokjes voorgedragen werk, deels humoristisch, deels iets serieuzer verveelde geen moment.
- Het boek is te bestellen bij uitgeverij Boekscout in Soest. Verder verzorgt Rendier voordrachten uit zijn werk. De vergoeding is 5 euro pp met een minimum van 50 euro.

Eco logisch	
De kruiden in de bermen Ik zie ze niet in zwermen en met hen zijn verdwenen zij namen snel de benen	de bloemen in de wei noch hier noch op de hei de vogels en insecten omdat ze haast verrekten
wij kennen niet de namen maar al die soorten samen wij moeten hen verleiden met velden en met weiden	van wat hier vroeger vloog verdienen dit betoog de vogels en de bijen waar bloemen weer gedijen
door streven naar diversie door krimpen van commercie dus zetten wij wat stappen met halfgepulde schappen	komt heus meer keus op straat is eco echt gebaat om hebzucht te beperken bewustzijn te versterken
trekt daarom de conclusie met minder luid geruzie zal mensen en ook bijen van spinnewebbenrijen	een bloemenbed vol kleur en kruidentuin vol geur in stilte doen genieten die glinst'ren na het gieten

Sportpark Pijnenburg is zeer natuurvriendelijk bezig

Jaap van den Berg

- Sportpark Pijnenburg in Soest mag zich rekenen tot de **meest natuurvriendelijke sportparken** van Nederland. Jaap van den Berg, lid van onze afdeling, heeft een zogeheten [EcoCheck Sportparken](#) van de Vlinderstichting gedaan en hij plaatste een bijenhotel en een nestkastje. Daarnaast voorzag hij de club van infomateriaal.
- „Wat al zeker is dat het het groenste sportpark is met de meeste biodiversiteit in de provincie Utrecht”, zegt Jaap. „Na advies voor nog meer verbeteringen kan het zeker **de topper** worden in de provincie Utrecht.”
- De EcoCheck is uitgevoerd namens de Vlinderstichting. **Pijnenburg had 85 punten verdiend, meer dan de benodigde 80 punten die nodig zijn** om een sportpark groen te mogen noemen. „Jullie sportpark behoort tot de meest natuurvriendelijke sportparken van Nederland en daar mogen jullie trots op zijn! Misschien zijn er nog wat kleine verbeterpuntjes waar jullie mee aan de slag kunnen gaan, maar het belangrijkste is: keep up the good work and inspire the world”, aldus de Vlinderstichting in een bericht aan de vereniging.
- De puntenberekening gaat als volgt:
De basis is 30 punten, daarnaast heb je per vraag het volgende verdiend:

Natuur

- * Er is minimaal 30 procent natuur: 5 punten van 5
- * Er zijn inheemse bomen en struiken: 4 punten van 4
- * Er zijn bloemen ingezaaid: 4 punten van 4
- * Er wordt ecologisch beheer uitgevoerd: 4 punten van 4
- * Niet al het blad wordt verwijderd :2 punten van 2
- * Er zijn heggen in plaats van hekken: 2 punten van 2

Faunavoorzieningen

- * Er is een insectenhotel: 2 punten van 2
- * Er zijn nestkasten: 1 punt van 2

Variatie

- * Er is reliëf op het terrein: 2 punten van 2
- * Er is een takkenhoop aanwezig: 1 punt van 1
- * Er is variatie in soorten en hoogte van het groen: 2 punten van 2
- * Er zijn ruige plekken of overhoekjes aanwezig: 2 punten van 2
- * Er zijn zandige plekken aanwezig op rustige plaatsen: 2 punten van 2
- * Er is water met flauw glooiende oevers: 3 punten van 3

Jaap van den Berg plaatst een nestkastje terwijl de voorzitter van AV Pijnenburg Jur Elzinga de ladder vasthoudt. Foto AV Pijnenburg

Duurzaamheid

- * Speelvelden zijn van gras: 3 punten van 3
- * Er worden geen bestrijdingsmiddelen gebruikt: 5 punten van 5
- * Het licht gaat uit als er niet wordt gespeeld: 2 punten van 2
- * Parkeerplaatsen hebben halfverharding: 3 punten van 3

Beleving en samenwerking

- * Er wordt samengewerkt met een natuurorganisatie: 2 punten van 2
- * Het terrein is onderdeel van een ecozone: 1 punt van 1
- * Er is een groene vrijwilligersgroep actief: 2 punten van 2
- * Sportverenigingen onderhouden hun eigen terrein natuurvriendelijk: 1 punt van 3

En dit zijn nog verbeterpunten:

Natuur

- * Er wordt gebruik gemaakt van boomstammen als afscheiding
- * Er zijn bloembollen geplant

Faunavoorzieningen

- * Er zijn vleermuiskasten

Duurzaamheid

- * Er wordt water opgevangen
- * Er zijn groene daken op het terrein

Beleving en samenwerking

- * Er is een icoonsoort aangewezen en daar wordt over gecommuniceerd
- * Er is ruimte voor natuurbeleving (natuurspeelplaats, pluktuin, wandelroute)

Jaap van den Berg plaatst zijn zelfgemaakte bijenhôtel met infobordje op het terrein van AV Pijnenburg. Links voorzitter Jur Elzinga van de atletiekvereniging. Foto AV Pijnenburg

Wandeling over de Wolkenberg in Baarn

Marjan Brouwer, Piet van Dijk, Marc van Houten

- Op **zondag 7 mei** houdt de wandelwerkgroep van het IVN Eemland een wandeling in het natuurgebied **Wolkenberg** langs het Eemdal bij Baarn. Het is een uiterwaard aan de oostoever van de Eem, genoemd naar melkveebedrijf de Wolkenberg aan het Zuidereind.

- De wandeling begint om **14.00 uur** op de dijk langs de Eem, ter hoogte van de splitsing Zuidereind-Grimmesteinseweg te Baarn.

- Stevig schoeisel, zeker als het geregend heeft, is aanbevolen. De gidsen zullen op de dijk staan en zorgen dat ze goed zichtbaar zijn.

- Kom, indien mogelijk, op de fiets. Als **navigatie** voor de auto kunt u instellen: Grimmesteinseweg 1 Baarn, maar stop al op het Zuidereind en zet de auto goed aan de kant van de weg.

- In het kader van de dijkverhoging langs de Eem heeft Natuurmonumenten een aantal gebiedjes langs de Eem heringericht. We gaan hierover wat vertellen, maar vooral gaan we wandelen langs dit gebied en ook wat planten en grassen bekijken. Wolkenberg is een trekpleister voor water- en weidevogels, dus neem zo mogelijk **een verrekijker** mee.

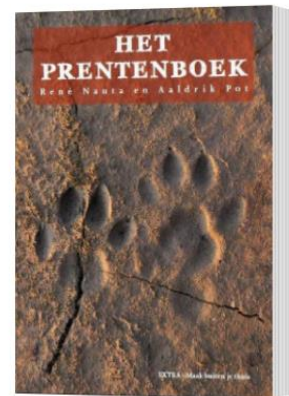
Deel van de Wolkenberg. Foto Wikipedia.

- **Marc van Houten** uit Baarn inventariseert al sinds 1999 jaarlijks de broedvogels in bovengenoemde gebieden en ook op de Wolkenberg dus. In 2021 werd een nieuw record met **64 broedgebieden** van vogels gevestigd in de Wolkenberg. Aantal broedvogelsoorten is **22, ook het hoogste** ooit. Nieuwe broedvogel in dat jaar was de **snor**. Soorten die eerder hebben gebroed en dat jaar weer opnieuw zijn **fuut, knobbelzwaan, grauwe gans, witte kwikstaart** en **blauwborst**. Broedvogels die in 2020 wel aanwezig waren maar dit jaar niet bijgeschreven konden worden zijn **Canadese gans** en **fazant**. De twee meest voorkomende broedvogels zijn **meerkoet** en **kleine karekiet**. Vogels van de Rode lijst zijn **slobeend, grutto, tureluur** en **snor**. Oranje-lijstsoorten zijn **bruine kiekendief, waterhoen, scholekster** en **kievit**.
- Het grootste deel van deze uiterwaard bestaat uit grasland, rietvegetatie, moeras en water. Rond de vierkante plas in het noorden bevindt zich op sommige plaatsen een smalle rietstrook en pitrus. Iets zuidelijker liggen twee verlande voormalige kleiputten, riet-, biezen- en zeggeveldjes en wat plas-dras landjes. **De steil aflopende plas in het noorden is ontstaan door zandwinning voor de A1.**
- Het rivierwater stroomt **bij harde noordwestenwind** soms het gebied in via twee doorsteken in de zomerdijk. Ze werden in 2017 aangebracht om van De Wolkenberg **een drassige biotoop** te maken voor natte vegetatie en voor rietvogelsoorten
- Langs de Eem staan een reeks **knotwilgen**. De slenk die zich in het westelijk deel van het gebied bevindt staat in open verbinding met de Eem. Omhoogschietende wilgen in de noordelijke rietveldjes zijn voor 50 procent verwijderd. Bestaande wilgen zijn geknot. Er komen planten voor als pinksterbloemen en boterbloemen. Pitrus groeit er veel.
- Er zijn (ook in [het verleden](#)) ook sporen van vossen (prooiresten), hazen, konijnen, veldmuizen en mollen gezien. En ook: bloedzuigers, ringslangen en kleine vos (vlinder).

Diersporen vertellen mooie verhalen

Piet van Dijk

● Op uitnodiging van een vrijwilliger van het Utrechts Landschap heb ik een dagcursus diersporen mogen meemaken. Een van de beste diersporenkenners is **René Nauta** uit het Drentse Vledder, samen met Aaldrik Pot medeauteur van **Het Prentenboek**, een zeer uitgebreid handboek met prenten (pootafdrukken) van zoogdieren, vogels, reptielen, amfibieën en ongewervelden. Het boek is 452 pagina's groot met maar liefst 700 foto's en tekeningen. Een verbijsterend boek: hoe is het toch mogelijk uit de kleinste spoortjes allerlei informatie over de aanwezigheid van dieren te kunnen vaststellen.

● Nauta raakte vooral geïnspireerd door de San in Namibië, een nomadenvolk dat afhankelijk is van de kennis van diersporen om op zoek te gaan naar wild. „Elk spoor vertelt een verhaal”, is zijn opvatting. „Stel je ziet of hoort vijftien dieren in een gebied. Als je veel van sporen weet, kun je zomaar de aanwezigheid van **drie keer zoveel dieren** vaststellen.”

● Diersporen zijn vind je in de vorm van:

- Botten
- Braakballen
- Eieren
- Etensresten en kadavers
- Geweien
- Graven en wroeten
- Haar of haarvlokken
- Knabbel- en knaagsporen
- Krab- en krassporen
- Kristalvorming in de winter
- Loopsporen of wissels
- Nesten
- Plukplekken
- Poep en latrines (van dassen)
- Prent (poot)
- Rust- en slaapsporen
- Schuur- en veegsporen
- Snavelhapsporen (specht)
- Urine
- Veren
- Verstoep voedsel, voorraden
- Zitsporen

Met name op natte en modderige bodem zijn heel veel dierprenten te vinden.

Film Onder het Maaiveld opnieuw in Artishock

- Woensdag 24 mei, 20.00 uur, Steenhoffstraat 46a Soest
- Reserveren via : www.artishock-soest.nl

● Er zitten meer levende wezens in één theelepel gezonde grond dan er mensen op aarde zijn. Naast de wereld boven de grond bevolkt door planten, insecten en vogels, maar vooral door mensen, bevindt zich een tweede wereld: een ondergrondse gemeenschap van wortels, larven, wormen, schimmels, bacteriën, amoeben en geleedpotigen. Het bestaan van deze wereld zal niemand verrassen, maar dat al het leven in die microkosmos druk met elkaar communiceert is ronduit verbazingwekkend.

● De film vertelt het verhaal en de ontwikkeling van een optimistisch groep personen die op een klein stukje grond aan de slag gaan met het realiseren van hun droom. Marc van Will leeft en werkt op en om een rommelig erf, onder de rook van de grote stad, waar het omgaan met de natuur stukje bij beetje aan het veranderen is. Op het erf woont en werkt hij samen met een aantal andere kleurrijke personages.

● We volgen hun ontdekkingen vanuit het perspectief van het microniveau van dit erf en leggen van daaruit via de bodem, het ondergrondse leven vast. Zonder dat wemelende leven onder het maaiveld zou het bovengrondse leven helemaal niet bestaan.

● Deze keer wordt de film ingeleid door Martine van Zijll Langhout. Als wildlife dierenarts woonde en werkte ze lange tijd in de Afrikaanse wildernis, onder andere in het regenwoud van Gabon en de savannes van Zuid-Afrika, omringd door gevaarlijke dieren.

● Samen met pygmeeën onderzocht ze wilde gorilla's en zij leerden haar veel over onze oorsprong, als jagers en verzamelaars. Het leven in deze overweldigende natuur deed haar beseffen dat wij zelf dieren zijn en dat alle levensvormen – dieren, bomen, planten, schimmels, bacteriën en andere microben - met elkaar verbonden en van elkaar afhankelijk zijn in één groot ecosysteem.

● Mensen inspireren en verbinden met de natuur, zodat we er beter voor gaan zorgen, is nu haar grote missie. Daarom schreef ze het boek *Over Leven in het Wild* en verzorgt ze met veel plezier de inleiding voor de film *Onder het Maaiveld*!

Waarom afgevallen eikels soms pikzwart zijn

Piet van Dijk

- Regelmatig tref ik in het bos een groepje eikels aan die (meestal van binnen) helemaal zwart zijn. Ik kon geen verband vinden met brand, dus moest het iets anders zijn. De oplossing: het is of **een schimmel** of **een insect** dat hiervan de oorzaak is.

Wim Eikelboom, bomenliefhebber en maker van de podcast Eik & Ik:

- Meer dan 500 soorten insecten en paddenstoelen leven in wisselwerking met de eik. De vrucht van de eik is een geliefde voedingsbron voor wilde zwijnen, gaaien, eekhoorns, muizen en houtduiven. Er zijn ook kevertjes die graag smikkelen van eikels. De bekendste is de **eikelboorder**, een **minuscule snuitkever**. Met z'n lange snuit boort ie vrijwel onzichtbare gaatjes in onrijpe eikels aan de boom en legt er eitjes in. De larven doen zich te goed aan de inhoud van de eikel. Het weefsel van de eikel sterft af en de – inmiddels zwarte – eikel hangt feitelijk dood aan de boom.
- Een andere veroorzaker van zwarte eikels is een paddenstoel met de lieflijke naam **eikelbekertje**. Schimmels van het eikelbekertje infecteren eikels als ze aan de boom hangen. De verzwakte eikels vallen vroegtijdig af en kleuren zwart. Naderhand groeien er donkerbruine paddenstoeltjes op.
- Leuk om te weten: rauwe eikels bevatten **tannines die giftig kunnen** zijn voor de mens en een onaangename bittere smaak kunnen veroorzaken. Maar door eikels uit te logen om de tannine te verwijderen, kunnen ze veilig worden gemaakt voor menselijke consumptie.

Landelijke scholekstertelling op 6 en 7 mei

Hanne Tersmette, Vogelbescherming

● In het weekend van 6 en 7 mei kan iedereen die in **bebouwd gebied** woont meedoen met de scholekstertelling. Vogelbescherming Nederland en Sovon Vogelonderzoek willen namelijk graag weten hoeveel scholeksters steden en dorpen als woonplaats hebben uitgekozen. Kun je deze grote zwart-witte steltloper met oranje snavel vanuit je tuin zien of horen? Laat het weten via tuintelling.nl

Foto Jankees Schwiebbe

Zien en horen van scholeksters

● De scholekster is bijna niet te verwarren met een andere Nederlandse vogelsoort. Zwart van boven, wit van onderen en met een witte vleugelstreep en een lange oranje snavel en roze poten. Zie je scholeksters op 6 en/of 7 mei op een gazon vanuit je tuin of in je tuin? Laat het weten. Ook **overvliegende scholeksters** mag je meetellen.

● Tijdens deze telling wordt in het bijzonder gevraagd om te letten op het geluid dat de scholekster maakt: het zogenaamde *'te-pieten'*. Dit geluid geeft namelijk aan dat de scholekster ergens in de buurt een nest heeft of wil beginnen. Als dat zo is hoor je de scholekster ook 's nachts *'tepiet'* roepen. Op tuintelling.nl kun je het dus ook laten weten als je een scholekster (alleen) gehoord hebt (ook 's nachts). Ook als je geen scholeksters hebt gezien is dat waardevolle informatie. Vul dan bij telresultaten 0 in.

Scholekster als stadsvogel

- Van oudsher is de scholekster vooral een vogel van het boerenland en de kust, maar de laatste tijd is het in toenemende mate een stadsvogel. Ze broeden daar op platte daken. Mogelijk kiest de scholekster voor bebouwd gebied omdat de kans op overleving van de kuikens daar groter is dan aan kust en in het boerenland, maar dat is niet wetenschappelijk onderbouwd.
- Om meer te weten te komen over de kansen en bedreigingen van de scholekster hebben Vogelbescherming Nederland en Sovon 2023 uitgeroepen tot het **Jaar van de Scholekster**. Het hele jaar wordt extra onderzoek gedaan naar de scholekster om meer kennis te krijgen over de soort en vooral om de omstandigheden voor scholeksters in Nederland te verbeteren: zowel binnen – als buiten bebouwd gebied.
- Dat is nodig, want het aantal scholekster dat in Nederland broedt is sinds 1990 **met 50 procent afgenomen**. Op www.jaarvandescholekster.nl is meer informatie te vinden over de lopende onderzoeken en lees je hoe je scholeksters kunt helpen.

Foto Nicole de Wal

Nieuwsbrief Geopark Heuvelrug Gooi en Vecht vindt u [hier](#).
Nieuwsbrief werkgroep Bunschoten lezen? Mail wsmeets.foto@gmail.com

■ **Biologie** Achteruitgang

Pechvogel

De scholekster is een kampioen aan de rekstok – hij weet zich steeds aan te passen. Toch neemt hij af in aantal. In dit **Jaar van de Scholekster** proberen wetenschappers te achterhalen waarom.

Door **Jean-Pierre Geelen**

Foto Getty

D Daar staat hij, pagina 126 van de klassieke vogelgids *Zien is kennen* (met drukknopje op het stoffen omslag), met een aquarettetje: de scholekster, ofwel 'Bonte Piet, Lieuw of Fjeldakster' in de volksmond. 'Koddige, drukdoende vogels, die elkaar, vooral in het voorjaar, luid roepend achternazitten'. Ach ja, jaren dertig vorige eeuw: de zwart-witte vogel, met zijn lange rode snavel en fraaie rode oog, was toen nog een 'algemene broedvogel van strand, duinen, wei en 'zandig' boerenland'.

Bijna een eeuw later is de scholekster allang geen uitgesproken kustvogel meer. Op weides en 'zandig boerenland' is hij ook steeds minder te vinden: de vogel is weer eens achteruit gevlogen. Hij heeft zijn toelichting genomen tot steden, maar de stand blijft dramatisch laag: er broeden zo'n 30 duizend paartjes in Nederland. 'In 25 jaar tijd is nog maar 30 procent van de broedpopulatie over', zegt Bruno Ens, voorzitter van de Stichting Onderzoek Scholekster (SOS) en onderzoeker bij vogelonderzoekorganisatie Sovon. 'Elke generatie halveert het aantal scholeksters. In Nederland, maar ook in Duitsland en Engeland.'

Wetenschappers weten nog niet waar de scholekster precies wringt. Nadat Sovon en de Vogelbescherming in 2008 al het 'Jaar van de Scholekster' hadden uitgeroepen om aandacht te vragen voor de afname en om onderzoek te doen, was de puzzel nog niet opgelost. Vandaar dat dit jaar – uitzonderlijk – opnieuw het 'Jaar van de Scholekster' heet. Voor meer onderzoek.

'Het ingewikkelde is', zegt Ens, 'dat de scholekster zoveel problemen heeft.' De onderzoeker schetst de laatste eeuw: 'Lange tijd was er een toename in aantal; weidevogels profiteerden van veranderingen in de landbouw. Rond 1990 ging het mis. In de Waddenzee en de Zeeuwse delta werden droogvallende mosselbanken weggevoerd. De landbouw intensiverde; door vroeger maaien worden nesten vernield en komen jongen om, door lagere waterstanden is voedsel steeds moeilijker te vinden. Ook is er veel predatie door vossen en andere roofdieren.'

Opnieuw nam de vogel de wiken, nu naar de stad. Daar broedt hij op platte grinddaken, vooral op bedrijventerreinen. Helaas weegt dat succes niet op tegen het verlies.

De scholekster is volgens Ens 'de pechvogel des va-

Eieren van de scholekster op een dak. De vogel trekt naar de stad. Foto Bert Dijkstra

derlands'. Niet alleen werd hij steeds verdreven, volgens Ens richtten weidevogelbeschermers zich voorheen vooral op de vroege broeders grutto en Kievit. De scholekster broedt later en was als nog slachtoffer als een boer al bereid was later te maaien.

Je kunt ook zeggen: de scholekster is olympisch kampioen aan de rekstok. Geen vogel heeft zich zo snel en flexibel weten aan te passen. Zijn laatste atletische onderdeel, de verplaatsing naar de stad, heeft Bert Dijkstra zelf gezien. Assen, 2004, weet de vogelonderzoeker nog. Op een bedrijventerrein, bij de Praxis en de Gamma, zag hij jonge scholeksters, die hij in buitengebieden steeds minder tegenkwam.

In die tijd begon Dijkstra – samen met collega Rinus Dilleroep – met onderzoek van die nieuwe broedplekken; sindsdien houdt hij jaarlijks bij hoe de (geringde) scholeksters zich in Assen ontwikkelen. De vogel heeft het, vooral in Assen-Oost, redelijk naar zijn zin op grinddaken. Er zijn geen vossen of steenmarters, hooguit wat kat-

ten. En in stedelijk gebied is soms meer voedsel te vinden dan op het boerenland. 'De reproductie is hier veel hoger. Zelfs voldoende om de lokale stand te laten groeien. Die is hier verduubeld, al vlakt die de laatste paar jaar weer af.'

Waarom die opleving nu weer stagneert, weten onderzoekers nog niet. Mogelijk door droge zomers, mogelijk belanden stadsjongen vaker onder auto's of raken steden te vol. Bruno Ens van Sovon heeft nog een hypothese: concurrentie met de grote meeuwen, die ook op daken zijn gaan broeden: 'De eieren en jongen van scholeksters zijn een lekker hapje voor hen.'

Het daksucces reikt sowieso niet tot de hemel: beneden de 6 meter gaat veel goed, daarboven blijkt het gevaarlijk. Dijkstra: 'Op zoek naar voedsel springen de jongen van het dak af. Boven de 6 meter vallen ze vaak te pletter of kunnen de ouders de voedselaanvoer niet bijbenen. Daar houden die ouders geen rekening mee bij de keuze van de broedplek: ze komen af op het grind.'

Elke generatie halveert het aantal scholeksters. In Nederland, maar ook in Duitsland en Engeland

De vraag is ook hoe stabiel de situatie blijft, zegt Bert Dijkstra: 'Het gebruik van grind op daken neemt af, er komen meer zonnepanelen. Aan de andere kant bieden meer 'groene daken' weer wel geschikte broedplekken. Alles hangt dus af van de vraag hoezeer we steden laten verstenen.'

In steden op hogere zandgronden gaat het beter dan in lager gelegen gebied. Niemand weet nog waarom. Zo zijn er meer vragen. Waarom zoekt de ene vogel de stad op, terwijl de andere volhardt in vruchteloze broedpogingen op het platteland, zelfs als die zelf geboren is op een bedrijventerrein? Ook een raadsel: vaak komen wel voldoende eieren uit, maar gaat er iets mis rond het uitvliegen van de jongen. Wat precies, blijft onduidelijk.

Om zo veel mogelijk gegevens te verzamelen, roepen de organisaties de hulp in van burgers en andere belangstellenden. Op de website scholeksterphetdak.nl kan iedereen die in staat is een gezinnetje scholeksters te volgen, gegevens invullen over nest, eieren en jongen op alle soorten locaties. Zo hopen wetenschappers een nog beter beeld te krijgen en de vogel te kunnen behouden.

Scholeksters kunnen wel 45 jaar oud worden. 'Sommige vogels zie ik al twintig jaar', zegt Bert Dijkstra, die ruim 80 paartjes volgt. 'Als je ziet wat ze in die tijd beleefd hebben, bouw je echt een band met ze op.' Dat de scholekster het platteland voor de stad vervuilde, vindt hij 'verbazingwekkend'. Dat de vogel zo'n reproductie ruim wist te verdrievoudigen, is volgens hem 'een wonder'. Alleen daarom zal Dijkstra de scholekster niet uit het oog verliezen. 'Als zo'n robuuste en wendbare vogel uitsterft, hebben we het wel erg bont gemaakt met z'n allen.'

Wat moet je doen als je een jonge vogel op de grond ziet?

Piet van Dijk

Wanneer de dierenambulance bellen? 1. Een nest met jonge vogels, dat op de grond is gevallen, bijvoorbeeld na een storm. 2. Pulletjes als de moedereend dood is. 3. Vogels die duidelijk gewond zijn. 4. Vogels die door een kat gebeten zijn, kattenbeten geven altijd infecties. 5. Vogels die tegen een raam gevlogen zijn, versuft zijn en na enkele uren nog niet hersteld zijn. 6. Vogels met vliegen op of om hen heen. 7. Een kaal vogeltje zonder zichtbaar nest in de buurt om het meteen terug te kunnen plaatsen. 8. Jonge gier-, huis- of boerenzwaluwen, als die op de grond zitten is er wat mis.

Wanneer zelf helpen? 1. Plaats zo mogelijk een jong zo snel mogelijk terug als het nest bereikbaar is. 2. Maak anders een kleine doos klaar met kranten of oude lappen op de bodem en plaats de vogel met een lap of handschoenen erin. Plaats het in de schaduw, of breng het zo snel mogelijk bij de dieren- of vogelopvang of bel de dierenambulance of 144.

Wanneer niet helpen? 1. Jongen op de grond met veren of veel dons, zeker geen jonge uiltjes. 2. Jongen waarvan duidelijk één ouder ontbreekt. Leg eventueel meelwormen in de buurt van het nest om de ouder te helpen.

Wat nooit doen? 1. Eten of drinken geven. Brood en melk zijn voor jonge vogels dodelijk. Druppel geen water in of langs de snavel. 2. Nest opruimen op balkon voordat de jongen zijn uitgevlogen. 3. Vogel mee naar huis nemen, dat is strafbaar.

Dit is een samenvatting van adviezen van de Vogelbescherming, de stichting DierenLot uit Utrecht en de stichting Vogelklas Karel Schot uit Rotterdam.

Edelhert stuit nog op barrière naar Utrechtse Heuvelrug

overgenomen uit AD (PvD)

- Tientallen edelherten lopen er al rond in de natuur bij Nijkerk. Vereniging Het Edelhert en de Zoogdierenvereniging wagen na jaren stilte een nieuwe poging om een ecoduct voor het edele dier voor elkaar te krijgen over de A1 bij Terschuur.
- Een verbinding vanaf Appel over de A1 naar landgoed Den Treek bij Leusden is de allerlaatste mogelijkheid om edelherten van de Veluwe naar de Utrechtse Heuvelrug te krijgen, waardoor ze een groter leefgebied krijgen. „Bij Wageningen en Rhenen raken de Heuvelrug en de Veluwe elkaar bijna, maar daar moeten de dieren de Rijnhaven van Wageningen over. Dat is een te grote barrière”, zegt Bas Worm, vicevoorzitter van Het Edelhert.

Foto Nationale Park De Hoge Veluwe

- Zijn vereniging heeft de stichting Ark Rewilding Nederland ingeschakeld, een non-profitorganisatie die meer ruimte voor natuur wil ontwikkelen in Nederland. Nergens anders in de Gelderse Vallei is zo'n korte oversteek mogelijk voor het edelhert. Want elders in de Gelderse Vallei moet het edelhert tientallen kilometers open weiland en grote wegen tussen Barneveld en Ede oversteken om in Leusden te komen, en dat doet het mensenschuwe dier niet. De Zoogdierenvereniging wil ook marters, met name boommarters, laten oversteken via Terschuur.
- De vereniging hoopt het oude plan voor een ecoduct bij Terschuur, dat in 2010 door de toenmalige minister Henk Bleker (CDA) is geschrapt, nieuw leven in te blazen nu er nieuwe provinciebesturen in Utrecht en Gelderland aan de slag zijn gegaan. De provincies gaan over natuurbeleid.
- Op papier is het sinds 2012 nog steeds de wens van de provincie Utrecht om edelherten op de Heuvelrug te krijgen. „Leuk, maar vervolgens gebeurt er sindsdien niks mee”, zegt Worm. Vorig jaar januari werd nog een motie in de Provinciale Staten van Utrecht

verworpen om werk te maken van een verbinding tussen Veluwe en Heuvelrug. Beide provincies zeggen tot nu toe geen geld te hebben gereserveerd voor een ecoduct, dat zeker 10 miljoen euro kan kosten.

Hoefdierenadvies

- Het onderwerp is momenteel heel actueel in Utrecht, omdat de provinciale politiek op 17 mei een splinternieuw hoefdierenadvies behandelt van de Zoogdierenvereniging. Utrecht heeft de vereniging gevraagd hoe ze in de toekomst het beste kan omgaan met wildzwijn, edelhert, ree en damhert: toelaten, beperken, tegenhouden of beschermen tegen de eventuele komst van de wolf.
- In dat plan komt ook de optie van een ecoduct meermalen ter sprake. Edelherten uitzetten in de Utrechtse Heuvelrug is geen optie, legt Worm uit. „De bedoeling is juist om hun leefgebied te vergroten. Er moet een verbinding zijn met de Veluwe en die is er via Appel. Daar zijn af en toe wat bosschages waar het dier kan schuilen. Utrecht heeft bovendien altijd gesteld dat edelherten welkom zijn, mits ze op eigen kracht komen. Dat geldt ook voor het wildzwijn.”
- De voorstanders van een ecoduct over de A1 zullen naar verwachting ook tegenstand krijgen. Boerenorganisatie LTO verzet zich nog altijd tegen een ecoduct op die plek, omdat boeren veel vraatschade verwachten van herten die het gras van hun koeien opeten. Boerenpartij BBB zit nu ook binnenkort in de dagelijks provinciebesturen, wat ook niet gunstig is om meer politieke wil te genereren voor het aanleggen van ecoducten.
- Een ander probleem is dat de verbreding van de A1 tussen Hoevelaken en Barneveld kortgeleden voorlopig is geschrapt. Vereniging Het Edelhert hoopte dat Rijkswaterstaat het ecoduct bij Terschuur zou integreren in de verbreding. „Het ecoduct is een plan voor de lange adem”, zegt Worm.

▲ In het kaartje is de route te zien die edelherten kunnen nemen. In de rode cirkel zou een ecoduct moeten komen. BEELD HET EDELHERT

Dag van de biodiversiteit op vliegbasis Soesterberg

Marijke van Noort

- De KNNV Vereniging voor Veldbiologie houdt van zaterdag 20 tot en met maandag 29 mei de [Week van de Biodiversiteit](#). De lokale afdelingen van natuurvereniging KNNV organiseren tientallen activiteiten door heel Nederland zoals excursies, lezingen, openbare inventarisaties en cursussen.

- De [Verenigde Naties](#) hebben 22 mei uitgeroepen tot Internationale Dag van de Biodiversiteit. Op die dag staan we wereldwijd stil bij de waarde en rijkdom van het leven op aarde. Biodiversiteit bestaat niet alleen uit de variatie tussen soorten, maar ook de biodiversiteit binnen soorten oftewel de genetische diversiteit en de diversiteit aan ecosystemen waarbinnen al dat leven zich afspeelt.

- We danken ons leven aan die rijke biodiversiteit. Het levert ons niet alleen voedsel, maar ook drinkbaar water, zuurstof en zuivere lucht. En zorgt voor eindeloos veel verwondering en inspiratie. Biodiversiteit heeft ook een eigen, zelfstandige waarde: de intrinsieke waarde.

Biodiversiteit is het beschermen waard! Om die reden werd de KNNV, de Koninklijke Natuurhistorische Vereniging in 1901 opgericht. Wij richten ons sindsdien op natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming.

- De KNNV afdeling Zeist/Heuvelrug/Kromme Rijn houdt op zaterdag 27 mei de Dag van de Biodiversiteit op [Park Vliegbasis Soesterberg](#). Er is een vogelwandeling die om 08.00 uur begint en een wandeling over ecologie en biodiversiteit die om 10.00 uur begint. Deelname is gratis, opgeven is niet nodig.

- De wandeling begint bij de [ingang aan de Hertenlaan in Den Dolder](#). De auto kan worden geparkeerd bij Elandlaan 2-4.

